VẤN ĐỀ RÁC THẢI NHỰA TẠI VIỆT NAM

Nguyễn Thị Thu Hiền, Nguyễn Diệp Linh, Đỗ Thị Hồng Uyên

Đại học Quốc gia Hà Nội, Việt Nam

Hà Nội, ngày 6 tháng 12 năm 2021

Preprint DOI: <https://doi.org/10.31219/osf.io/76ku4>

Ô nhiễm môi trường đặc biệt là rác thải đang thu hút sự quan tâm đặc biệt của chính quyền và người dân các nước trên thế giới. Tốc độ đô thị hóa và tăng trưởng kinh tế nhanh chóng đã dẫn đến tăng mạnh sản xuất và tiêu thụ nhựa trên toàn cầu. Tuy nhiên, việc nhựa được sử dụng tràn lan, đã dẫn tới hệ lụy “ô nhiễm trắng”.

Nhựa là các hợp chất cao phân tử, có chứa các polyme hữu cơ. Chúng được dùng làm nguyên liệu sản xuất như: túi nhựa, chai nhựa, cốc nhựa, ống hút nhựa, Sở dĩ chất liệu này được sử dụng rộng khắp là bởi giá thành rẻ, bền; có những tính chất vật lý như cách điện, cách nhiệt, chịu được độ ẩm, dẻo dai, bền và dễ gia công (Alhazmi et al., 2021). Nhựa là chất liệu chậm phân hủy. Một chiếc ống hút nhựa phải mất từ 100 đến 500 năm mới phân hủy hết, một chiếc túi nhựa cần thời gian khoảng 500-1.000 năm.

Theo thống kê của Bộ Tài nguyên & Môi trường thì mỗi năm, có 1,8 triệu tấn rác thải nhựa thải ra môi trường ở Việt Nam, trong đó có 0,28 triệu – 0,73 triệu tấn thải ra biển (tức là chiếm khoảng 6% tổng rác thải nhựa ra biển của toàn thế giới) (Anh, 2021; Thảo, 2021). Trên thế giới mỗi phút có 1 triệu chai nhựa được tiêu thụ. Việt Nam hiện đang là một trong những quốc gia có lượng tiêu thụ nhựa cao hàng đầu thế giới.

Rác thải nhựa đang trở thành thứ gây ô nhiễm môi trường lớn nhất có ở cả lòng đất, trên không khí và dưới đại dương. Một chai nhựa chờ hàng thế kỷ để phân rã thành các mảnh nhỏ, những mảnh này theo mạch nước đổ ra biển, những loài cá, chim chết vì ăn nhầm phải nhựa.... Những hạt vi nhựa li ti khác thì lơ lửng trong bầu không khí, chúng sẽ thông qua đường hô hấp, tích tụ trong phổi của con người, gây ra các bệnh về hô hấp (Thompson et al., 2009).

Rác thải nhựa không được xử lý đúng cách sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến không khí và môi trường nước: Khi đốt, rác thải nhựa sẽ sinh ra chất độc đi-ô-xin, furan gây ô nhiễm không khí, gây ngộ độc, ung thư, ... Khi chôn lấp, rác thải nhựa sẽ làm cho đất không giữ được nước, dinh dưỡng và ngăn cản quá trình khí oxy đi qua đất, gây tác động xấu đến sự sinh trưởng của cây trồng.

Để giảm thiểu chất thải nhựa, các tổ chức môi trường quốc tế cũng như nhiều quốc gia đang kêu gọi người dân hạn chế sử dụng các sản phẩm từ nhựa và túi nilon (Kong et al., 2017; Ngân, 2012). Tập thói quen dùng các sản phẩm khác thân thiện với môi trường. Bên cạnh đó, việc tái chế là biện pháp đang được rất nhiều cơ quan môi trường khuyến khích và khuyến người dân nên làm.

Cùng chung nỗ lực với các nước trên thế giới, Việt Nam đã ban hành nhiều văn bản quan trọng như Luật Tài nguyên, môi trường biển và hải đảo (năm 2015), Luật Bảo vệ môi trường (năm 2014), các văn bản quy phạm pháp luật về quản lý chất thải và phế liệu (Anh, 2021). Là cơ sở pháp lý quan trọng nhất liên quan đến hoạt động quản lý, xử lý rác thải nhựa nói chung và trên biển nói riêng.

Bên cạnh các chương trình của Chính phủ và Bộ Tài nguyên và Môi trường, tháng 6/2019, đã có 9 công ty hàng đầu trong lĩnh vực hàng tiêu dùng và bao bì bắt tay nhau thành lập Liên minh Tái chế bao bì Việt Nam (PRO Vietnam). PRO Vietnam sẽ hỗ trợ phát triển một hệ sinh thái thu gom, tái chế bao bì trong nước đủ mạnh, giúp tăng tỉ lệ tái chế và giảm thiểu tỷ lệ bao bì thải ra môi trường. Hỗ trợ các hoạt động trên các lĩnh vực gồm nâng cao

nhận thức người tiêu dùng về tái chế và phân loại rác, làm vững mạnh hệ sinh thái thu gom bao bì sẵn có (Hùng, 2021).

Đến đây, câu hỏi đặt ra là tại sao mặc dù có nhiều nỗ lực và hành động trong việc xử lý, giải quyết ô nhiễm rác thải (rác thải nhựa) nhưng ô nhiễm rác thải nhựa không giảm mà còn trầm trọng hơn?

Để đi tìm câu trả lời, Giáo sư Vương Quân Hoàng và các cộng sự đã nghiên cứu các nguyên lý môi trường. Trong cụm công trình về văn hóa môi trường (Khuc, 2021b, 2021a; Q.-H. Vuong, 2021; Q. Vuong, 2020; Q. H. Vuong, 2021; Q. H. Vuong et al., 2021), nguyên lý bán dẫn là một công trình tiêu biểu. Nguyên lý này nói rằng kinh tế không thể mua được giá trị môi trường và giá trị môi trường phải được hạch toán vào tính lợi nhuận của doanh nghiệp (Q. H. Vuong, 2021). Hiện nay ô nhiễm môi trường ngày càng trầm trọng hơn là do nhiều nguyên nhân, nhưng có một nguyên nhân chủ chốt là vì doanh nghiệp, người dân thiếu hẳn đi (không có) văn hóa môi trường, chưa coi giá trị môi trường là một biến số trong ước tính lợi nhuận của doanh nghiệp. Do đó, muốn giải quyết bài toán môi trường, vấn đề nâng cao nhận thức về môi trường, hành động đóng góp của người dân về môi trường là chính lời giải.

Tóm lại, đứng trước ảnh hưởng nguy hiểm của rác thải nhựa, trong giai đoạn ngắn hạn, tất cả mọi tầng lớp xã hội nên chuyển qua sử dụng những vật liệu thân thiện, hoặc có thể tái chế nhựa để vừa bảo vệ môi trường, vừa bảo vệ sức khỏe. “Nếu bạn không thể tái sử dụng chúng, hãy từ chối chúng!”- Erik Solheim (Hùng, 2021). Nhưng về lâu dài doanh nghiệp và người dân cần thực hiện quá trình chuyển đổi văn hóa môi trường vì đây là giải pháp lâu dài và căn cơ.

Tài liệu tham khảo:

Alhazmi, H., Almansour, F. H., & Aldhafeeri, Z. (2021). Plastic waste management: A review of existing life cycle assessment studies. *Sustainability (Switzerland)*, 13(10), 1–21. <https://doi.org/10.3390/su13105340>

- Anh, H. (2021). *Ô nhiễm nhựa tại Việt Nam: Bài toán cần tìm lời giải cấp thiết*. Báo Thế Giới và Việt Nam. <https://baoquocte.vn/o-nhiem-nhua-tai-viet-nam-bai-toan-can-tim-loi-giai-cap-thiet-147962.html>
- Hùng, N. N. (2021). *Nỗ lực giảm thiểu rác thải nhựa*. Báo Chính Phủ. <https://baochinhphu.vn/Utilities/PrintView.aspx?distributionid=448948>
- Khuc, Q. Van. (2021a). A new hierarchy of human motives updates environmental culture thoughts. *OSF Preprints*. <https://doi.org/10.31219/osf.io/vx69u>
- Khuc, Q. Van. (2021b). Environmental culture thoughts to make a better world for our nature and children. *OSF Preprints*. <https://doi.org/10.31219/osf.io/g5zex>
- Kong, S. C., Wong, T. L., Yang, M., Chow, C. F., & Tse, K. H. (2017). Emerging practices in scholarship of learning and teaching in a digital era. In *Emerging Practices in Scholarship of Learning and Teaching in a Digital Era: Vol. II* (Issue May 2019). <https://doi.org/10.1007/978-981-10-3344-5>
- Ngân, T. (2012). Nghiên cứu hiện trạng và đề xuất giải pháp quản lý chất thải rắn nylon tại thành phố Đà Nẵng. In *Đại học Đà Nẵng*. http://tailieuu.vn/bitstream/TTHL_125/4137/3/Tomtat.pdf
- Thảo, V. T. (2021). *Thực trạng về thu gom, tái sử dụng, tái chế, xử lý lượng chất thải nhựa phát sinh*. Trang Thông Tin Phổ Biến Giáo Dục Tỉnh Thừa Thiên Huế. <https://huongtra.thuathienhue.gov.vn/?gd=8&cn=695&tc=30634>
- Thompson, R. C., Moore, C. J., Saal, F. S. V., & Swan, S. H. (2009). Plastics, the environment and human health: Current consensus and future trends. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 364(1526), 2153–2166. <https://doi.org/10.1098/rstb.2009.0053>
- Vuong, Q.-H. (2021). Western monopoly of climate science is creating an eco-deficit culture. *Economy, Land & Climate Insight*, 1–9.
- Vuong, Q. (2020). From children's literature to sustainability science, and young scientists for a more sustainable Earth. *Journal of Sustainability Education*, 24(December).
- Vuong, Q. H. (2021). The semiconducting principle of monetary and environmental values exchange. *Economics and Business Letters*, 10(3), 284–290. <https://doi.org/10.17811/eb1.10.3.2021.284-290>
- Vuong, Q. H., Ho, M. T., Nguyen, M. H., Pham, T. H., Vuong, T. T., Khuc, Q., Ho, H. A., & La, V. P. (2021). On the environment-destructive probabilistic trends: A perceptual and behavioral study on video game players. *Technology in Society*, 65(January), 101530. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101530>